

Dariusz Świsulski

POLSKIE SZKOLNICTWO WYŻSZE

**w drobnej sztuce
użytkowej**

- monety
- medale
- znaczki

Gdańsk 2024

PRZEWODNICZĄCY KOMITETU REDAKCYJNEGO
WYDAWNICTWA POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ

Dariusz Mikielewicz

REDAKCJA JĘZYKOWA

Joanna Niezgoda

SKŁAD I PROJEKT OKŁADKI

Ireneusz Jelonek

ZDJĘCIA

archiwum Autora

Wydano za zgodą
Rektora Politechniki Gdańskiej

120 LAT

Oferta wydawnicza Politechniki Gdańskiej jest dostępna pod adresem
<https://www.sklep.pg.edu.pl>

Utwór nie może być powielany i rozpowszechniany, w jakiegokolwiek formie
i w jakikolwiek sposób, bez pisemnej zgody wydawcy.

© Copyright by Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej,
Gdańsk 2024

ISBN 978-83-7348-911-0

WYDAWNICTWO POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ

Wydanie I. Ark. wyd. 42,53, ark. druku 41,88, 283/1248

Druk i oprawa: Volumina.pl sp. z o.o.
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin, tel. 91 812 09 08

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	9
3. Uniwersytet Wileński.....	70
4. Akademia Zamojska.....	84
5. Uniwersytet Lwowski	89
6. Uniwersytet Warszawski.....	99
7. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	119
8. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.....	138
9. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.....	161
10. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	178
11. Uniwersytet Łódzki.....	183
12. Uniwersytet Wrocławski.....	191
13. Uniwersytet Śląski w Katowicach	200
14. Uniwersytet Gdański.....	208
15. Uniwersytet Szczeciński	218
16. Uniwersytet Rzeszowski.....	226
17. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.....	229
18. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	232
19. Uniwersytet Opolski	239
20. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.....	240
21. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie	241
22. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.....	243
23. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	247
24. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	250
25. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.....	255
26. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie	260
27. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	261
28. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.....	264
29. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	270
30. Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.....	272
31. Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	275
32. Uniwersytet w Siedlcach.....	276
33. Uniwersytet Pomorski w Słupsku.....	277
34. Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach	281
35. Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku.....	282
36. Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi.....	283
37. Bałtycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Koszalinie	285
38. Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku	287

39. Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie.....	288
40. Uniwersytet SWPS.....	290
41. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie	291
42. Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna	293
43. Akademia Nauk Stosowanych Mazovia	294
44. Wyższa Szkoła Biznesu im. Biskupa Jana Chrapka w Radomiu.....	295
45. Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach.....	296
46. Politechnika Lwowska.....	304
47. Politechnika Gdańska.....	310
48. Politechnika Wrocławska.....	339
49. Politechnika Warszawska.....	353
50. Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	380
51. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki.....	440
52. Politechnika Śląska	457
53. Politechnika Poznańska	475
54. Politechnika Łódzka.....	487
55. Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	491
56. Politechnika Częstochowska.....	500
57. Politechnika Białostocka.....	521
58. Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego.....	526
59. Politechnika Świętokrzyska.....	531
60. Politechnika Lubelska.....	535
61. Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza.....	541
62. Uniwersytet Zielonogórski.....	549
63. Politechnika Koszalińska	555
64. Politechnika Opolska	559
65. Akademia Nauk Stosowanych w Elblągu	564
66. Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich	566
67. Uniwersytet Bielsko-Bialski	574
68. Państwowa Akademia Nauk Stosowanych im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.....	575
69. Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego.....	576
70. Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Krośnie.....	578
71. Akademia WIT w Warszawie (dawniej: Wyższa Szkoła Informatyki Stosowanej i Zarządzania)	579
72. ALMAMER Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie	580
73. Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy	581
74. Uniwersytet Morski w Gdyni.....	582
75. Politechnika Morska w Szczecinie	624
76. Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego	627
77. Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte.....	642
78. Indeks projektantów	654
79. Bibliografia	657

Wstęp

Najstarszą polską uczelnią jest Uniwersytet Jagielloński ufundowany przez króla Kazimierza Wielkiego w 1364 roku. W 1579 roku po przekształceniu przez Stefana Batorego Kolegium Jezuitów został utworzony Uniwersytet Wileński. W 1594 roku kanclerz wielki koronny Jan Zamoyski założył w Zamościu wyższą szkołę humanistyczną – Akademię Zamojską. W 1661 roku król Jan Kazimierz powołał Uniwersytet Lwowski. Za najstarszą polską uczelnię techniczną uważa się Szkołę Akademiczno-Górnictwiczną w Kielcach, powołaną przez władze Królestwa Polskiego w 1816 roku. W 1844 roku powstała Cesarsko-Królewska Akademia Techniczna we Lwowie.

W okresie międzywojennym według ustawy o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 roku¹ do uczelni państwowych zaliczano: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie, Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Poznański, Szkołę Politechniczną we Lwowie, Politechnikę Warszawską, Akademię Weterynarii we Lwowie, Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Akademię Górniczą w Krakowie. W 1925 roku do uczelni państwowych włączono Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie, a w 1932 roku – Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie.

Obecnie w Polsce działa ponad 130 uczelni publicznych i ponad 200 uczelni niepublicznych. Wśród nich około 130 stanowią uczelnie akademickie (w tym ok. 100 publiczne i ok. 30 niepubliczne), a prawie 220 to uczelnie zawodowe².

Zasady funkcjonowania systemu nauki i szkolnictwa wyższego określa Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce³. Z działania ustawy zostały wyłączone uczelnie oraz wyższe seminaria duchowne prowadzone przez kościoły i inne związki wyznaniowe, z wyjątkiem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, chyba że ustawa lub umowa stanowią inaczej, a także uczelnie zagraniczne i filie utworzone przez te uczelnie.

Uczelnie publiczne zostały utworzone przez organ państwa, natomiast niepubliczne przez osoby fizyczne albo osoby prawne inne niż jednostka samorządu terytorialnego bądź państwowa lub samorządowa osoba prawna. Uczelnie akademickie prowadzą działalność naukową i posiadają kategorię naukową A+, A albo B+ w co najmniej jednej dyscyplinie naukowej albo artystycznej, natomiast zawodowe zajmują się kształceniem uwzględniającym potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego oraz nie spełniają warunków stawianym uczelniom akademickim.

Wyraz „akademia” w nazwie uczelni jest zastrzeżony dla ośrodków akademickich. Określenie „akademia nauk stosowanych” stosuje się w przypadku uczelni zawodowych, które funkcjonują

---

¹ Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich, Dz.U., 1920, nr 72, poz. 494.

² Aktualne informacje dotyczące uczelni publicznych i niepublicznych znajdują się na stronie internetowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Uczelnie – wykazy*, <https://www.gov.pl/web/nauka/uczelnie-wykazy> [dostęp: 10.10.2023].

³ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U., 2023, poz. 742, 1088, 1234.

co najmniej 10 lat i spełniają dodatkowe warunki wskazane w ustawie. Nazwa „uniwersytet” jest zastrzeżona dla uczelni akademickich posiadających kategorię naukową A+, A albo B+ w co najmniej sześciu dyscyplinach naukowych lub artystycznych, zawierających się w co najmniej trzech dziedzinach nauki lub sztuki.

Z działalnością uczelni, tak jak z każdą inną aktywnością życia codziennego, wiąże się sztuka użytkowa. Jej zadaniem jest spełnienie potrzeb praktycznych, a jednocześnie zapewnienie doznań estetycznych czy wywołanie odpowiednich emocji. Dziełami sztuki użytkowej są meble, tkaniny, wyroby z metalu, szkła czy ceramiki, które pełniąc funkcje praktyczne, cechują się walorami artystycznymi⁴. Niniejsza książka jest poświęcona drobnej sztuce użytkowej związanej z polskimi uczelniami – przedmiotom, które można wziąć do ręki, schować w kieszeni, eksponować w gablocie lub albumie. Do przedmiotów tych należą monety, medale, plakiety, znaczki, kartki pocztowe i datowniki okolicznościowe.

Każdy z nich pełni określoną funkcję. Monety stanowią środek płatniczy. Zadaniem medali i plaket jest upamiętnienie ważnych wydarzeń, rocznic czy osób, ale są też formą wyróżnienia, nagrody za zasługi, osiągnięcia czy długoletnią pracę. Znaczki pocztowe są znakami wartościowymi, które wykorzystuje się do rozliczania należności za usługi pocztowe. Kartki pocztowe służą do krótkiej korespondencji. Zadaniem datowników jest oznakowanie przesyłki datą i miejscem przyjęcia, a jednocześnie oznaczenie („skasowanie”) znaczka pocztowego w celu uniemożliwienia jego powtórnego użycia.

Autorami wymienionych przedmiotów często są wybitni artyści: rzeźbiarze, medalierzy oraz graficy, dbający o walory estetyczne i jak najwyższy poziom artystyczny swoich dzieł. Dzięki funkcjom użytkowym eksponaty te mają szansę trafić nie tylko do gości galerii i muzeów czy czytelników specjalistycznych albumów, ale do szerokiego kręgu odbiorców.

W książce przedstawiono pamiątki związane z 76 uczelniami. Większość z nich znajduje się w wykazie uczelni nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki. Instytucje te wielokrotnie były reorganizowane, zmieniały nazwy i struktury, podlegały łączeniu. Są wśród nich również takie, które z różnych przyczyn zlikwidowano lub które po 1945 roku znalazły się poza granicami Polski i zostały przekształcone w uczelnie radzieckie, a później ukraińskie lub litewskie. W niniejszym opracowaniu uwzględniono 19 uniwersytetów ujętych w wykazie akademickich uczelni publicznych nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (rozdz. 2), Uniwersytet Warszawski (rozdz. 6), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (rozdz. 7), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (rozdz. 9), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (rozdz. 10), Uniwersytet Łódzki (rozdz. 11), Uniwersytet Wrocławski (rozdz. 12), Uniwersytet Śląski w Katowicach (rozdz. 13), Uniwersytet Gdański (rozdz. 14), Uniwersytet Szczeciński (rozdz. 15), Uniwersytet Rzeszowski (rozdz. 16), Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (rozdz. 17), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (rozdz. 18), Uniwersytet Opolski (rozdz. 19), Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (rozdz. 20), Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego (rozdz. 58), Uniwersytet Zielonogórski (rozdz. 62), Uniwersytet Bielsko-Bialski (rozdz. 67), Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego (rozdz. 69).

Zaprezentowano 16 uczelni technicznych z wykazu akademickich uczelni publicznych nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki: Politechnikę Gdańską (rozdz. 47), Politechnikę Wrocławską (rozdz. 48), Politechnikę Warszawską (rozdz. 49), Akademię Górniczo-Hutniczą im. Stanisława Staszica w Krakowie (rozdz. 50), Politechnikę Krakowską im. Tadeusza

⁴ Station of Art Gallery, *Sztuka użytkowa – połączenie estetyki i funkcjonalności*, <https://stationof.art/sztuka-uzytkowa-polaczenie-estetyki-i-funkcjonalnosc/> [dostęp: 10.10.2023].

Kościuszki (rozdz. 51), Politechnikę Śląską (rozdz. 52), Politechnikę Poznańską (rozdz. 53), Politechnikę Łódzką (rozdz. 54), Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie (rozdz. 55), Politechnikę Częstochowską (rozdz. 56), Politechnikę Białostocką (rozdz. 57), Politechnikę Świętokrzyską (rozdz. 59), Politechnikę Lubelską (rozdz. 60), Politechnikę Rzeszowską im. Ignacego Łukasiewicza (rozdz. 61), Politechnikę Koszalińską (rozdz. 63), Politechnikę Opolską (rozdz. 64).

Przedstawiono 5 uczelni ekonomicznych z wykazu akademickich uczelni publicznych nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki: Szkołę Główną Handlową w Warszawie (rozdz. 24), Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (rozdz. 27), Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach (rozdz. 28), Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu (rozdz. 29), Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu (rozdz. 30).

Opisano również 5 uczelni pedagogicznych znajdujących się w wykazie akademickich uczelni publicznych nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki, do których należą: Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie (rozdz. 21), Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie (rozdz. 26), Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (rozdz. 31), Uniwersytet w Siedlcach (rozdz. 32), Uniwersytet Pomorski w Słupsku (rozdz. 33).

Spośród uczelni rolniczych i przyrodniczych ujętych w wykazie akademickich uczelni publicznych nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki uwzględniono 4 instytucje: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (rozdz. 22), Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu (rozdz. 23), Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (rozdz. 25) oraz Politechnikę Bydgoską im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich (rozdz. 66).

Spośród uczelni zawodowych ujętych w wykazie akademickich uczelni publicznych nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki zaprezentowano 3 ośrodki: Akademię Nauk Stosowanych w Elblągu (rozdz. 65), Państwową Akademię Nauk Stosowanych im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie (rozdz. 68) i Państwową Akademię Nauk Stosowanych w Krośnie (rozdz. 70).

Opisano 11 uczelni niepublicznych znajdujących się w wykazie: Akademię Górnośląską im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach (rozdz. 34), Szkołę Wyższą im. Pawła Włodkowica w Płocku (rozdz. 35), Akademię Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi (rozdz. 36), Kujawską Szkołę Wyższą we Włocławku (rozdz. 38), Małopolską Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Tarnowie (rozdz. 39), Uniwersytet SWPS (rozdz. 40), Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie (rozdz. 41), Gdańską Wyższą Szkołę Humanistyczną (rozdz. 42), Akademię Nauk Stosowanych Mazovia (rozdz. 43), Akademię WIT w Warszawie (dawniej: Wyższa Szkoła Informatyki Stosowanej i Zarządzania) (rozdz. 71), Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy (rozdz. 73).

Dodatkowo przedstawiono 3 uczelnie niepubliczne, które zakończyły działalność: Bałtycką Wyższą Szkołę Humanistyczną w Koszalinie (rozdz. 37), Wyższą Szkołę Biznesu im. Biskupa Jana Chrapka w Radomiu (rozdz. 44) i ALMAMER Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie (rozdz. 72).

Zaprezentowano również dwie akademickie uczelnie publiczne, których organem nadzorującym jest minister właściwy ds. infrastruktury: Uniwersytet Morski w Gdyni (rozdz. 74) i Politechnikę Morską w Szczecinie (rozdz. 75), dwie akademickie uczelnie publiczne podlegające ministrowi właściwemu ds. obrony narodowej: Wojskową Akademię Techniczną im. Jarosława Dąbrowskiego (rozdz. 76) i Akademię Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte (rozdz. 77) oraz akademicką uczelnię kościelną nadzorowaną przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (rozdz. 8).

Przypomniano uczelnie historyczne: Akademię Zamojską (rozdz. 4) i Szkołę Akademiczno-Górnictwiczną w Kielcach (rozdz. 45) oraz uczelnie, których siedziby znalazły się po 1945 roku poza granicami

Polski: Uniwersytet Wileński (rozdz. 3), Uniwersytet Lwowski (rozdz. 5) i Politechnikę Lwowską (rozdz. 46).

Ze względu na przyjętą konwencję pominięto m.in. uczelnie wychowania fizycznego nadzorowane przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki, uczelnie artystyczne nadzorowane przez ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego oraz uczelnie medyczne nadzorowane przez ministra właściwego ds. zdrowia.

Autor zdaje sobie sprawę, że przedstawione eksponaty nie wyczerpują tematu. Pokazane zostały jedynie te, które trafiły do zbiorów autora w trakcie kilkunastu lat działalności kolekcjonerskiej. Wiele obiektów wydanych w niewielkich nakładach jest niedostępnych w obiegu kolekcjonerskim. Dlatego autor ma nadzieję, że lektura niniejszej książki zmotywuje czytelników do samodzielnego poszukiwania nowych i nieopisanych jeszcze egzemplarzy oraz informacji na temat okoliczności ich wydania.

Autor ma również nadzieję, że publikacja pozwoli czytelnikom spojrzeć na formy upamiętniające ludzi oraz wydarzenia – monety, medale i znaczki pocztowe – jak na małe dzieła sztuki, a zamieszczone opisy przybliżą ciekawą historię szkolnictwa wyższego w Polsce.